

กสม. ๒

รายงานผลการตรวจสอบ
การละเมิดสิทธิมนุษยชน

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

วันที่ ๒๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๗

รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๙๐/๒๕๖๗

เรื่อง สิทธิชุมชน กรณีร้องเรียนว่า กรมเจ้าท่าไม่จัดรับฟังความคิดเห็นอย่างครบถ้วนรอบด้าน ในการดำเนินโครงการขุดลอกและบำรุงรักษาร่องน้ำภายในประเทศที่ร่องน้ำแควหนุมาน จังหวัดปราจีนบุรี

ผู้ร้อง

ผู้ถูกร้อง กรมเจ้าท่า

๑. ความเป็นมา

ผู้ร้องเรียนทางไปรษณีย์ ตามคำร้องที่ ๙๔/๒๕๖๖ ลงวันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๖๖ ว่า ผู้ถูกร้องได้ดำเนินโครงการขุดลอกและบำรุงรักษาร่องน้ำภายในประเทศที่ร่องน้ำแควหนุมาน อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี ตามสัญญาเลขที่ [REDACTED] ลงวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๖๖ เริ่มต้นสัญญาเมื่อวันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๖๖ และสิ้นสุดสัญญาเมื่อวันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๖ ระยะเวลาดำเนินงาน ๑๘๐ วัน ทั้งนี้ก่อนการขุดลอกผู้ถูกร้องไม่ได้จัดกระบวนการรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วนอย่างรอบด้าน อาจจะทำให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศและประชาชนริมสองฝั่งแควหนุมานอย่างรุนแรง ดังนั้น เพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายลุกลามบานปลาย จนยากแก่การจะฟื้นฟูและเยียวยา ผู้ถูกร้องจะต้องระงับโครงการฯ โดยทันที และจัดกระบวนการรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วนอย่างรอบด้านเพื่อหาข้อยุติที่จะเป็นทางออกที่ดีที่สุด จึงขอให้ตรวจสอบ

๒. การตรวจสอบ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้มอบหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ และระเบียบคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการในการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน พ.ศ. ๒๕๖๑ และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยพิจารณาจากการชี้แจงข้อเท็จจริงแลพยานหลักฐานดังต่อไปนี้

๒.๑ รายการเอกสาร พยานหลักฐานจากการตรวจสอบ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

- ๒.๑.๑ หนังสือร้องเรียนของผู้ร้อง ลงวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๖๖
- ๒.๑.๒ สำเนาหนังสือสำนักงานพัฒนาและบำรุงรักษาทางน้ำที่ ๕ กรมเจ้าท่า ที่ คค ๐๓๐๒.๘/๑๑๗ ลงวันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๖๖ ถึงผู้ร้อง
- ๒.๑.๓ บันทึกการให้ถ้อยคำทางโทรศัพท์ของผู้ร้องต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ เมื่อวันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๖๖
- ๒.๑.๔ หนังสือเทศบาลตำบลกบินทร์ ด่วนที่สุด ที่ ปจ ๕๒๑๐๑/๑๐๖๘ ลงวันที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๖ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
- ๒.๑.๕ หนังสือสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดปราจีนบุรี ที่ ปจ ๐๐๑๔.๔/๑๙๙๒ ลงวันที่ ๑๑ กันยายน ๒๕๖๖ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
- ๒.๑.๖ หนังสือกรมเจ้าท่า ที่ คค ๐๓๒๐/๓๑๖๓ ลงวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๖๖ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
- ๒.๑.๗ หนังสือองค์การบริหารส่วนตำบลนาแหม ที่ ปจ ๗๔๕๐๑/๓๖๓ ลงวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๖ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
- ๒.๑.๘ รายงานการลงพื้นที่ของกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและพนักงานเจ้าหน้าที่ เมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๖ ณ แควนหุมาน อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี
- ๒.๑.๙ รายงานการประชุมรับฟังการชี้แจงข้อเท็จจริง เมื่อวันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๖ ณ ห้องประชุมศาลากลางจังหวัดปราจีนบุรี

๒.๒ ข้อเท็จจริงจากการตรวจสอบ

๒.๒.๑ ข้อเท็จจริงฝ่ายผู้ร้อง

ผู้ร้องให้ข้อเท็จจริงเพิ่มเติมทางโทรศัพท์ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ เมื่อวันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๖๖ สรุปได้ว่า

๑) แควนหุมานเป็นลำน้ำที่มีต้นน้ำมาจากอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ระยะทางการขุดลอกทั้งสิ้น ๗ กิโลเมตร ขุดลอกแล้วประมาณ ๔ กิโลเมตร ซึ่งส่งผลกระทบต่าง ๆ เช่น ป่าริมน้ำบางส่วนหายไป ดินเสียหาย และกระแสน้ำไหลเร็วขึ้น และเพื่อป้องกันมิให้ผู้ถูกร้องดำเนินการในลักษณะเดียวกันนี้อีกกับพื้นที่อื่นในจังหวัดปราจีนบุรีและจังหวัดอื่น ๆ ผู้ร้องจึงได้มีหนังสือลงวันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๕๖๖ ถึงสำนักงานพัฒนาและบำรุงรักษาทางน้ำที่ ๕ ซึ่งเป็นหน่วยงานในสังกัดของผู้ถูกร้อง ขอให้ระงับโครงการขุดลอกและบำรุงรักษาร่องน้ำภายในประเทศที่แควนหุมาน และขอให้จัดกระบวนการรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วนอย่างรอบด้านเพื่อหาข้อยุติ

๒) ต่อมาสำนักงานพัฒนาและบำรุงรักษาทางน้ำที่ ๕ ได้มีหนังสือ ที่ คค ๐๓๐๒.๘/๑๑๗ ลงวันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๖๖ ชี้แจงผู้ร้อง สรุปได้ว่า

๒.๑) การขุดลอกแควนหุมานมีวัตถุประสงค์เพื่อลดการสะสมของตะกอนในร่องน้ำที่จะก่อให้เกิดการตื้นเขิน เพิ่มประสิทธิภาพการระบายน้ำ เพิ่มพื้นที่แก้มลิงกักเก็บน้ำ

ธรรมชาติในลำน้ำไว้ในฤดูแล้ง โดยโครงการที่มีมาจากผลการศึกษาออกแบบรายละเอียดในการขุดลอกแม่น้ำสายหลักที่ลุ่มน้ำภาคตะวันออก ๔ ลุ่มน้ำ ประกอบด้วย ลุ่มน้ำปราจีนบุรี บางปะกง โตนเลสาบ และชายฝั่งทะเลตะวันออก ดำเนินงานโดยกลุ่มบริษัทที่ปรึกษา ศึกษาสภาพการไหลของน้ำ ปัญหา น้ำท่วม และภัยแล้งที่เกิดขึ้นในอดีต สำรวจและออกแบบรายละเอียดการขุดลอกแม่น้ำสายหลัก รวมถึงจัดทำแผนหลักและแผนปฏิบัติการขุดลอก เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการระบายน้ำจากพื้นที่ต้นน้ำสู่ท้ายน้ำและเพิ่มความจุของแม่น้ำในการกักเก็บน้ำในช่วงฤดูแล้ง ผลการศึกษาพบว่า พื้นที่ที่มีความจำเป็น ได้แก่ พื้นที่ชุมชนและเกษตรกรรม ซึ่งเป็นแหล่งเศรษฐกิจที่สำคัญที่สมควรแก้ไขปัญหาน้ำท่วม เพราะประสบปัญหารุนแรงบ่อยครั้ง โดยพื้นที่ที่น้ำไหลผ่านแควหนุมาน บริเวณตำบลกบินทร์ อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี เป็นอีกพื้นที่ที่ต้องขุดลอกเพื่อแก้ไขปัญหาย่างเร่งด่วน เป็นไปตามความต้องการของเทศบาลตำบลกบินทร์ที่ได้ขอความอนุเคราะห์ผู้ถูกร้องเพื่อให้ดำเนินการ

๒.๒) สำนักงานพัฒนาและบำรุงรักษาทางน้ำที่ ๕ ชี้แจงกระบวนการขั้นตอนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนต่อโครงการดังกล่าว โดยมีรายละเอียดเช่นเดียวกับการชี้แจงของผู้ถูกร้อง ตามข้อ ๒.๒.๒ ข้อย่อย ๑๒ ของรายงานนี้

๒.๒.๒ ข้อเท็จจริงฝ่ายผู้ถูกร้อง

๑) วิกฤตการณ์น้ำท่วมเมื่อปี ๒๕๕๔ ทำให้มีพื้นที่ประสบภัยน้ำท่วมหลายพื้นที่ ส่งผลต่อวิถีชีวิตของประชาชนจำนวนมาก รวมทั้งภาคการผลิต เกษตรกรรม และอุตสาหกรรม อีกทั้งมีปัญหาน้ำแล้งเกิดขึ้นด้วย ซึ่งควรมีมาตรการป้องกันในพื้นที่น้ำท่วมและภัยแล้งซ้ำซาก ผู้ถูกร้องจึงจัดทำแผนแม่บทและการออกแบบเบื้องต้นในการขุดลอกแม่น้ำสายหลักเพื่อบรรเทาปัญหา รวมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพการระบายน้ำ เพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศ ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การจัดการน้ำท่วมและอุทกภัย โดยการสำรวจ ศึกษาพื้นที่ที่ประสบปัญหาน้ำท่วมจำแนกระดับรุนแรงของพื้นที่ รวมทั้งลุ่มน้ำภาคตะวันออก ๔ ลุ่มน้ำ ประกอบด้วย ลุ่มน้ำปราจีนบุรี บางปะกง โตนเลสาบ ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก โดยพื้นที่แควหนุมานอยู่ในลุ่มน้ำปราจีนบุรี

๒) เทศบาลตำบลกบินทร์ได้มีหนังสือ ที่ ปจ ๒๕๑๐๔/๑๒๔๕ ลงวันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๖๒ ขอให้ผู้ถูกร้องขุดลอกและบำรุงรักษาลำน้ำแควหนุมานและแควพระปรัง ช่วงสะพานต้นน้ำบางปะกง (ช่วงเรือนจำอำเภอกบินทร์บุรี) ถึงสะพานสุวรรณสร ระยะทางประมาณ ๗.๗๕๐ กิโลเมตร ซึ่งมีสภาพตื้นเขิน เนื่องจากมีตะกอนดินทรายมาทับถมบริเวณที่สองแควมาบรรจบกันบริเวณต้นน้ำบางปะกง

๓) ผู้ถูกร้องได้กำหนดรูปแบบก่อนการขุดลอกแควหนุมาน จังหวัดปราจีนบุรี (ข้อมูลเมื่อวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๖๑) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๓.๑) ความยาว ๓.๗๐ กิโลเมตร ระดับความลึกก้นร่อง - ๑.๐๐ เมตร - ๑.๕๐ เมตร และ - ๓.๐๐ เมตร ความกว้างก้นร่อง ๑๐.๐๐ เมตร และ ๓๐.๐๐ เมตร ความลาดเอียง ๑ : ๒.๕ ตลอดความยาว และปริมาณวัสดุขุดลอก ๑๒๒,๗๓๗ ลูกบาศก์เมตร

๓.๒) แผนงานขุดลอก (จ้างเหมา) ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๒ (ไม่ได้
รับงบประมาณ)

๔) ผู้ถูกร้องได้สำรวจแควหนุมานอีกครั้ง (ข้อมูลเมื่อวันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๖๒) ได้ผลสำรวจเช่นเดิม แต่มีปริมาณวัสดุขุดลอกสะสม ๑๗๒,๑๗๔ ลูกบาศก์เมตร ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓ ไม่ได้รับงบประมาณ

๕) ผลการศึกษารายงานฉบับสมบูรณ์ (final report) โครงการศึกษา ออกแบบรายละเอียดในการขุดลอกแม่น้ำสายหลักที่ลุ่มน้ำภาคตะวันออก ๔ ลุ่มน้ำ ที่ลุ่มน้ำปราจีนบุรี บางปะกง โตนเลสาบ ชายฝั่งทะเลตะวันออก ประกอบกับรายงานผลการวิเคราะห์แบบจำลอง ทางคณิตศาสตร์พบว่า หากขุดลอกปรับปรุงลำน้ำให้มีพื้นที่หน้าตัดแควหนุมานเพิ่มขึ้น จะสามารถรองรับ ปริมาณน้ำหลากได้เพิ่มขึ้นจะลดความเสี่ยงจากอุทกภัยได้ภายหลังการขุดลอก

๖) ผลการศึกษาสภาพพื้นที่และลักษณะทางกายภาพ พื้นที่โครงการ พบว่า แควหนุมานมีความกว้างประมาณ ๒๐ - ๓๐ เมตร มีความคดเคี้ยว ทางน้ำแคบลงในบางช่วง มีต้นไม้ขึ้นปกคลุมบริเวณริมตลิ่งทั้ง ๒ ฝั่ง มีสิ่งกีดขวางทางน้ำและวัชพืชในลำน้ำ มีเรือประมงพื้นบ้าน สัญจรทางน้ำบ้าง หากมีปริมาณน้ำมากกว่าปกติจะไหลเอ่อท่วมบ้านเรือนที่เป็นบริเวณที่ราบลุ่ม เนื่องจากน้ำไม่สามารถระบายได้สะดวก ซึ่งหากขุดลอกในบริเวณดังกล่าวจะช่วยเพิ่มความจุของลำน้ำ ช่วยลดปัญหาการเกิดน้ำท่วมและช่วยกักเก็บน้ำไว้ในช่วงฤดูแล้ง

๗) ผู้ถูกร้องได้ตรวจสอบแบบสำรวจโครงการป้องกันและแก้ไขปัญห อุทกภัยและภัยแล้งของเทศบาลตำบลกบินทร์แล้วเห็นว่า รูปแบบและวิธีการขุดลอกแควหนุมาน จังหวัด ปราจีนบุรี มีความเหมาะสม เป็นไปตามพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พระพุทธศักราช ๒๔๕๖ และระเบียบกรมเจ้าท่าว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการอนุญาตให้ขุดลอกเพื่อดูแลและรักษาสภาพ ลำน้ำ พ.ศ. ๒๕๕๖ สามารถนำไปใช้ในการขุดลอกต่อไปได้

๘) ผู้ถูกร้องมีหน้าที่และอำนาจตามพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พระพุทธศักราช ๒๔๕๖ มาตรา ๑๒๐^{*} ในการดูแลรักษาและขุดลอกร่องน้ำทางเรือเดิน แม่น้ำ ลำคลอง ทะเลสาบและทะเลภายในน่านน้ำไทย ซึ่งผู้ถูกร้องได้จัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๖ ในการขุดลอกแควหนุมาน

๙) โครงการก่อสร้างขุดลอกและบำรุงรักษาร่องน้ำภายในประเทศ ที่ร่องน้ำแควหนุมาน ผู้ถูกร้องได้จัดจ้างด้วยวิธีประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์ (e - bidding) ได้ผู้รับจ้าง คือ ห้างหุ้นส่วนจำกัด [REDACTED] ปริมาณวัสดุขุดลอกไม่น้อยกว่า ๓๐๐,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร

/ระยะทาง...

^{*} มาตรา ๑๒๐ ให้เจ้าท่ามีหน้าที่ดูแล รักษาและขุดลอกร่องน้ำ ทางเรือเดิน แม่น้ำ ลำคลอง ทะเลสาบและ ทะเลภายในน่านน้ำไทย

ห้ามมิให้ผู้ใดขุดลอก แก้ไข หรือทำด้วยประการใด ๆ อันเป็นการเปลี่ยนแปลงร่องน้ำทางเรือเดิน แม่น้ำ ลำคลอง ทะเลสาบหรือทะเลภายในน่านน้ำไทย เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากเจ้าท่า ผู้ใดฝ่าฝืนต้องระวางโทษปรับตั้งแต่ห้าพันบาท ถึงห้าหมื่นบาทและให้เจ้าท่าสั่งให้หยุดกระทำการดังกล่าว

ระยะทางประมาณ ๗.๗๕๐ กิโลเมตร กำหนดแล้วเสร็จบริบูรณ์ภายในวันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๖ โดยมีรายละเอียดและพื้นที่ดำเนินโครงการ โดยมีรายละเอียดและพื้นที่ดำเนินโครงการ ดังภาพที่ ๑

รายละเอียดโครงการ

ผู้ว่าจ้าง	กรมเจ้าท่า
ผู้รับจ้าง	ห้างหุ้นส่วนจำกัด [REDACTED]
สัญญาจ้างเลขที่	[REDACTED] ลงวันที่ 25 มกราคม 2566
เริ่มต้นสัญญา	วันที่ 26 มกราคม 2566
สิ้นสุดสัญญา	วันที่ 24 กรกฎาคม 2566
ระยะเวลา	180 วัน
วงเงินค่าจ้าง	10,452,000 บาท
ปริมาณวัสดุขุดลอก	300,000.00 ลูกบาศก์เมตร

ภาพที่ ๑ พื้นที่ดำเนินโครงการก่อสร้างขุดลอกและบำรุงรักษาร่องน้ำภายในประเทศที่ร่องน้ำแควหนุมาน

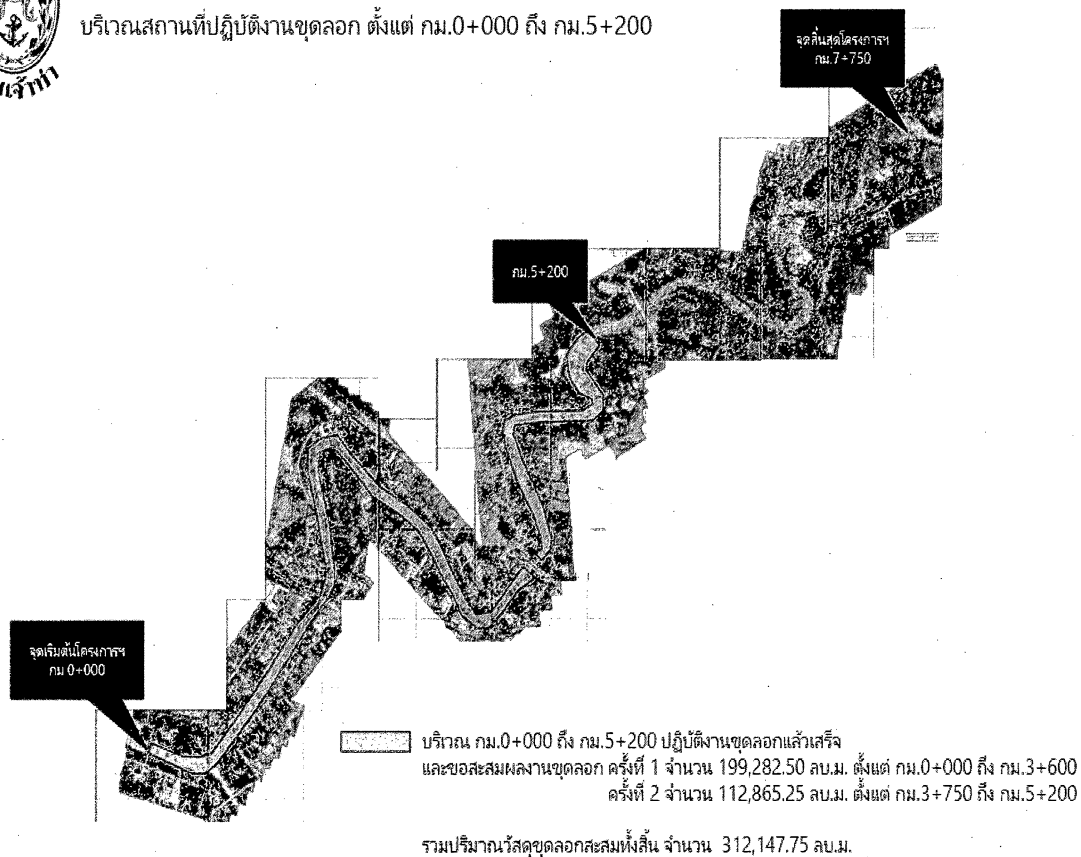
๑๐) ผู้ถูกร้องได้ขุดลอกแล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาตามสัญญา (วันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๖) ได้วัสดุขุดลอกสะสมทั้งสิ้น ๓๑๒,๑๔๗.๗๕ ลูกบาศก์เมตร เป็นระยะทางประมาณ ๕.๒๐๐ กิโลเมตร ดังภาพที่ ๒

/ภาพที่ ๒...

การดำเนินงานโครงการ

บริเวณสถานที่ปฏิบัติงานขุดลอก ตั้งแต่ กม.0+000 ถึง กม.5+200

ภาพที่ ๒ แผนที่ผลการดำเนินงานโครงการก่อสร้างขุดลอกและบำรุงรักษาร่องน้ำภายในประเทศที่ร่องน้ำแควหนุมาน

๑๑) มาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อม

การขุดลอกเพื่อบรรเทาปัญหาอุทกภัยอาจส่งผลกระทบต่อสัตว์น้ำดินและปริมาณตะกอนที่มีความชุ่ม แต่ไม่มากนัก เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีความสามารถในการปรับตัวและเคลื่อนย้ายที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมได้อย่างรวดเร็ว และเมื่อระยะเวลาผ่านไป ระบบนิเวศของพื้นที่ท้องน้ำจะปรับตัวกลับมาสู่สภาพเดิม จึงมีผลกระทบต่อสัตว์น้ำดินในระดับต่ำ เช่นเดียวกันกับผู้ประกอบอาชีพประมง เนื่องจากพื้นที่ริมตลิ่งเดิมที่เคยเป็นแหล่งเลี้ยงดูตัวอ่อนจะไม่สามารถทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ แต่ด้วยการขุดลอกระยะสั้นจึงมีผลกระทบต่อการทำประมงพื้นบ้านและการเพาะเลี้ยงในระยะสั้น จึงถือว่ามิผลกระทบในระดับต่ำ และได้ประชาสัมพันธ์การขุดลอกให้ทราบอย่างต่อเนื่อง โดยในภาพรวมผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องการให้ขุดลอกเพื่อแก้ปัญหาหน้าท่วม ช่วยการระบายน้ำ มีพื้นที่กักเก็บน้ำเพื่อแก้ปัญหาภัยแล้งน้ำวัสดุที่ได้ไปใช้เพื่อสาธารณประโยชน์และเสริมทำคันดินตลอดแนวที่ขุด

/๑๒) การดำเนิน...

๑๒) การดำเนินงานด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน

๑๒.๑) ระหว่างวันที่ ๑๔ – ๑๗ ตุลาคม ๒๕๖๒ กลุ่มบริษัทที่ปรึกษาได้ประชาสัมพันธ์โครงการและเผยแพร่องค์ความรู้ให้แก่ผู้แทนส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่น เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพและประสานความร่วมมือในการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่โครงการต่อประชาชนในพื้นที่

๑๒.๒) เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๒ ผู้ถูกร้องได้จัดประชุมระดมความคิดเห็นเพื่อประชาสัมพันธ์โครงการ ณ ห้องประชุมเทศบาลตำบลกบินทร์ โดยมีผู้เข้าร่วมประชุม ๙๔ คน ประกอบด้วย กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ หน่วยงานราชการระดับจังหวัด อำเภอ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ศาสนสถาน สถาบันการศึกษา สถานพยาบาลที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ ภาคธุรกิจเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากโครงการ สื่อมวลชน และผู้สนใจ

๑๒.๓) เมื่อวันที่ ๑๑ เมษายน ๒๕๖๖ ผู้ถูกร้องได้จัดประชุมเพื่อชี้แจงรายละเอียดโครงการ รูปแบบและวิธีการขุดลอก การจัดการกับวัสดุที่ได้จากการขุดลอก พร้อมทั้งรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัดปราจีนบุรี นายอำเภอ กบินทร์บุรี เทศบาลตำบลกบินทร์ องค์การบริหารส่วนตำบลนาแหม องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองเก่า กรรมการลุ่มน้ำบางปะกง พร้อมทั้งขอให้หน่วยงานราชการดังกล่าวประกาศเชิญชวนประชาชนในพื้นที่เข้าร่วม ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลนาแหม ซึ่งมีประชาชนเข้าร่วมรับฟังการประชาสัมพันธ์โครงการและร่วมแสดงความคิดเห็น ๔๕ คน ผลปรากฏว่า หน่วยงานและประชาชนในพื้นที่เห็นด้วยและสนับสนุนให้ขุดลอกและดำเนินงานโครงการ

๑๒.๔) เมื่อวันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๖๖ ผู้ถูกร้องได้จัดประชุมประชาสัมพันธ์โครงการระหว่างขุดลอกช่วงบริเวณ กม.๐.๐๐๐ ถึง กม.๓.๖๐๐ ระยะทางประมาณ ๓.๖๐๐ กิโลเมตร และแจกแบบสำรวจความพึงพอใจ ณ บริเวณสวนสาธารณะต้นน้ำบางปะกง มีประชาชนเข้าร่วมรับฟังและตอบแบบสอบถาม รวมทั้งสิ้น ๓๕ ชุด มีระดับความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานขุดลอกคิดเป็นร้อยละ ๙๗.๑๔

๑๒.๕) เมื่อวันที่ ๗ กรกฎาคม ๒๕๖๖ ผู้ถูกร้องร่วมกับสถานีพัฒนาที่ดินปราจีนบุรีและเทศบาลตำบลกบินทร์ได้จัดกิจกรรมปลูกหญ้าแฝก ภายหลังขุดลอกแล้วเสร็จ เพื่อฟื้นฟูสภาพระบบนิเวศ ลดปัญหาการกัดเซาะและพังทลายของคันดินริมตลิ่ง โดยมีนักเรียน นักศึกษา จิตอาสา และประชาชนในพื้นที่ เข้าร่วมประมาณ ๔๐๐ คน ปลูกหญ้าแฝกประมาณ ๔๐๐,๐๐๐ ต้น

๑๒.๖) โครงการดำเนินการแล้วเสร็จตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในสัญญา (วันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๖) และนำสิ่งกีดขวางทางน้ำออก ไม่ให้น้ำเปลี่ยนทิศทางการไหล ลดการกัดเซาะ ส่วนที่โดนกัดเซาะก็จะเสริมวัสดุบรรเทาการกัดเซาะ นำวัสดุที่ได้ไปใช้ปรับทำคันดินตลอดแนวที่ขุดลอก โดยมีรถขุด กดอัด ทำให้อุดแน่นไม่มีการพังทลาย มีภูมิทัศน์ที่สวยงามไม่กระทบกับต้นไม้ เช่น ต้นไม้ขนาดใหญ่ และกอไผ่ เป็นต้น

๒.๒.๓ ข้อเท็จจริงจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๑) เทศบาลตำบลกบินทร์ ชี้แจงว่า ผู้ถูกร้องเป็นผู้ดำเนินการโครงการขุดลอกและบำรุงรักษาร่องน้ำภายในประเทศที่ร่องน้ำแควหนุมาน จังหวัดปราจีนบุรี ตามคำร้องขอของเทศบาลตำบลกบินทร์

๒) สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดปราจีนบุรี (ทสจ.ปราจีนบุรี) ชี้แจงว่า ไม่มีรายละเอียดข้อมูลเกี่ยวกับโครงการดังกล่าว และไม่ได้รับแจ้งให้เข้าร่วมในกระบวนการรับฟังความคิดเห็น ตลอดจนไม่ได้รับทราบการประชาสัมพันธ์จากผู้รับผิดชอบโครงการ อย่างไรก็ตาม กรณีเรื่องร้องเรียนดังกล่าว ทสจ.ปราจีนบุรีได้ลงพื้นที่ตรวจสอบข้อเท็จจริงบริเวณแควหนุมาน เมื่อวันที่ ๖ กันยายน ๒๕๖๖ เห็นว่า การขุดลอกหรือการดำเนินการของโครงการดังกล่าวอาจจะส่งผลกระทบต่อสภาพพื้นที่ ระบบนิเวศ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ เช่น การกัดเซาะพังทลายของดินริมตลิ่งหรือพื้นที่ข้างเคียง ทำให้เกิดตะกอนแขวนลอย น้ำขุ่น และการทับถมของตะกอนจะทำให้แหล่งน้ำตื้นเขิน ทั้งนี้ การกำหนดมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ควรพิจารณาถึงระดับความลาดชันของตลิ่ง ความโค้งของลำน้ำ ชนิดของดิน พันธุ์พืชปกคลุมดิน และห้วงเวลาการดำเนินโครงการในพื้นที่ด้วย เพื่อรักษาสภาพลำน้ำและส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศเดิมให้น้อยที่สุด

๓) องค์การบริหารส่วนตำบลนาแซง ชี้แจงว่า

๓.๑) ตำบลนาแซงมีพื้นที่ด้านทิศเหนือติดต่อกับตำบลสะพานหินและตำบลสำพันตา อำเภอนาดี ทิศใต้ติดต่อกับตำบลกบินทร์ อำเภอกบินทร์บุรี ทิศตะวันออกติดต่อกับตำบลเมืองเก่า อำเภอกบินทร์บุรี ทิศตะวันตกติดต่อกับตำบลนาหว้า อำเภอกบินทร์บุรี มีแควหนุมานไหลผ่าน มีชุมชนตั้งอยู่ริมน้ำ ได้แก่ หมู่ที่ ๑ บ้านหนองเอียน หมู่ที่ ๒ บ้านวังห้าง หมู่ที่ ๘ บ้านตลิ่งชัน แม่น้ำแควหนุมานเป็นเส้นแบ่งระหว่างตำบลนาแซงกับตำบลเมืองเก่า และตำบลนาแซงกับตำบลกบินทร์ ตลิ่งมีลักษณะลาดชันและสูง การไหลของแม่น้ำไหลจากทิศเหนือไปสู่ทิศใต้

๓.๒) ปี ๒๕๖๖ ผู้ถูกร้องได้ขอใช้ห้องประชุมขององค์การบริหารส่วนตำบลนาแซง เพื่อประชาสัมพันธ์และรับฟังความคิดเห็นต่อโครงการก่อสร้างขุดลอกและบำรุงรักษาร่องน้ำภายในประเทศที่ร่องน้ำแควหนุมาน โดยมีตัวแทนชุมชนในตำบลนาแซงเข้าร่วมประชุม แต่ไม่มีรายละเอียดการประชุม เนื่องจากองค์การบริหารส่วนตำบลนาแซงไม่ได้เป็นผู้จัด

๓.๓) องค์การบริหารส่วนตำบลนาแซง ไม่ได้รับเรื่องร้องเรียนระหว่างการดำเนินโครงการดังกล่าว จากประชาชนภายในพื้นที่ตำบลนาแซง

๒.๒.๔ การแสวงหาข้อเท็จจริงของพนักงานเจ้าหน้าที่

๑) เมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๖ กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ลงพื้นที่รับฟังข้อเท็จจริงจากผู้ร้อง ณ แควหนุมาน อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี สรุปได้ว่า

๑.๑) เมื่อปี ๒๕๖๒ ผู้ถูกร้องได้จัดรับฟังความคิดเห็นก่อนการขุดลอก เมื่อวันที่ ๑๑ เมษายน ๒๕๖๒ เพียงครั้งเดียว ต่อมาผู้รับจ้างของผู้ถูกร้องได้ขุดลอกโดยไม่ได้แจ้งผลสรุปการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและแจ้งให้ผู้ร้องทราบ แต่เมื่อขุดลอกแควหนุมานไปประมาณ

๔ กิโลเมตรแล้ว กลับพบว่า การขุดลอกได้ทำลายสิ่งที่ยึดเกาะตามธรรมชาติ เช่น ต้นไผ่ ต้นปรง ต้นอ้อ และผู้ทำอาชีพการประมงได้รับความเดือดร้อน เนื่องจากสัตว์น้ำที่อาศัยอยู่ริมชายคลองน้อยลง นอกจากนี้ ผู้รับจ้างนำตะกอนดินที่ขุดจากกันแม่น้ำมาทำเป็นคันดินทั้งสองฝั่งของแควหนุมาน และได้ขยายขนาดลำน้ำของแควหนุมาน ทำให้น้ำไหลแรงและเร็วมากขึ้น แต่เนื่องจากตะกอนดินเป็นดินร่วนปนทราย เมื่อฝนตกทำให้คันดินทั้งสองฝั่งพังทลาย ส่งผลให้แควหนุมานกลับมาตื้นเขินเช่นเดิม

๑.๒) ผู้ร้องและประชาชนผู้ได้รับผลกระทบได้ขอให้ผู้ถูกร้องระงับการขุดลอกไว้ก่อนเพื่อไม่ให้เกิดความเสียหาย เนื่องจากต้นไม้ที่ช่วยยึดริมตลิ่งถูกตัดโค่นล้มเป็นจำนวนมาก ไม่เหลือสภาพเดิม และขอให้ผู้ถูกร้องศึกษาสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศในพื้นที่ก่อนการขุดลอกต่อไป แต่ผู้ถูกร้องกลับไม่ระงับการขุดลอกและยังคงขุดลอกจนแล้วเสร็จตามสัญญา โดยได้เวนบางพื้นที่ที่เจ้าของที่ดินไม่ต้องการโค่นต้นไม้ การขุดลอกใช้วิธีการและรูปแบบเดิมที่ผู้ถูกร้องได้ดำเนินการมาแล้ว โดยการนำตะกอนดินที่ได้จากการขุดลอกขึ้นไปถมริมตลิ่งเช่นเดิม

๑.๓) ไม่พบการปลูกหญ้าแฝกตลอดแนวคันดินที่ได้ขุดลอก แต่จากการสอบถามประชาชนในพื้นที่ พบว่า มีการปลูกหญ้าแฝกเฉพาะพื้นที่ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ณ บริเวณสวนสาธารณะต้นน้ำบางปะกงเท่านั้น และพบการพังทลายของคันดินที่อยู่รอบแควหนุมานในหลายพื้นที่ ประชาชนในพื้นที่แจ้งว่าในช่วงฤดูฝนมีน้ำไหลแรงส่งผลให้หญ้าแฝกถูกน้ำพัดพาหายไป ดังภาพที่ ๓ และ ๔

ภาพที่ ๓ สภาพภายหลังการขุดลอกแควหนุมานและการทำคันดิน (วันที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๖)

ภาพที่ ๔ การพังทลายของคันดินริมแควหนุมาน (วันที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๖)

๑.๔) ผู้ร้องได้นำเสนอโครงการก่อสร้างแนวป้องกันตลิ่งที่น้ำกัดเซาะ แควโสมง ตำบลเมืองเก่า อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี ที่มีปัญหาเช่นเดียวกันกับแควหนุมาน โดยใช้ยางรถยนต์เก่า เรียงเป็นแถวยาวประมาณ ๖๐ เมตร ลึกประมาณ ๑๐ เมตร เรียงเป็นชั้น ๆ ลาดเอียงประมาณ ๔๕ องศา แล้วตอกท่อนไม้ยูคาลิปตัสเป็นเสาเข็มขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ ๓ - ๕ นิ้ว แล้วเอาดินใส่เต็มวงล้อ ปูลูกหญ้าแฝก ๒ - ๓ ต้นต่อเส้น เพื่อช่วยยึดเกาะดินเข้าด้วยกัน ส่วนต้นไม้ริมตลิ่งที่ขวางทางน้ำจะแก้ปัญหาโดยการตัดทิ้ง ซึ่งไม่ทำลายระบบนิเวศและยังมีต้นไม้ยึดเกาะ หนาดินได้อีกด้วย ส่วนการใช้ยางรถยนต์เก่าทำคั่นกันนอกจากจะคงระบบนิเวศไว้แล้วยังใช้งบประมาณ น้อยกว่าทำเป็นคันคอนกรีตหรือชุดคลองทั้งสายด้วย ทั้งนี้การแก้ปัญหาโดยทำคันคอนกรีตนั้นอาจเพิ่ม การไหลของน้ำให้แรงและเร็วมากขึ้น ซึ่งจะทำให้น้ำเปลี่ยนทิศทาง เป็นการย้ายปัญหาจากพื้นที่หนึ่ง ไปยังอีกพื้นที่หนึ่ง ไม่ได้แก้ปัญหาที่แท้จริงและสิ้นเปลืองงบประมาณแผ่นดิน ดังภาพที่ ๕

/ภาพที่ ๕...

ภาพที่ ๕ การใช้ยางรถยนต์และไม้เสริมคันดินบริเวณแควโสมง ตำบลเมืองเก่า อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี (วันที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๖)

๒) เมื่อวันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๖ กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ร่วมประชุมกับผู้ร้อง ผู้ถูกร้อง และผู้แทนหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ณ ศาลากลางจังหวัดปราจีนบุรี สรุปได้ว่า โครงการขุดลอกแควหนุมาน ไม่เข้าข่ายที่จะต้องทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment: EIA) แต่ผู้ถูกร้องได้จัดรับฟังความคิดเห็นของประชาชนต่อโครงการขุดลอกแควหนุมานก่อนการขุดลอกในปี ๒๕๖๒ และได้ประชาสัมพันธ์และจัดกิจกรรมปลูกหญ้าแฝกภายหลังการขุดลอกเสร็จสิ้นเมื่อปี ๒๕๖๖ แม้การรับฟังความคิดเห็นของประชาชนส่วนใหญ่ในเบื้องต้นจะเห็นด้วยกับการขุดลอกแควหนุมานก็ตาม แต่เมื่อผู้ถูกร้องขุดลอกไปแล้วประมาณ ๔ กิโลเมตร ได้เกิดผลกระทบต่าง ๆ เช่น ป่าริมแควหนุมานบางส่วนหายไป ตลิ่งพังเสียหาย และทำให้กระแสน้ำไหลเร็วขึ้น และช่วงฤดูฝนที่ผ่านมา คันดินริมตลิ่งที่ผู้ถูกร้องทำไว้พังทลาย เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวเป็นดินทรายและกระแสน้ำไหลแรงกว่าปกติ ในสัญญาจ้างขุดลอกไม่มีการประกันการชำรุดบกพร่อง ถ้าเกิดความเสียหายภายหลังการขุดลอก ผู้ถูกร้องต้องจัดการแก้ไขปัญหาเอง เพราะปัญหาไม่ได้เกิดจากการขุดลอก แต่อาจจะเกิดจากธรรมชาติ อีกทั้งผู้ถูกร้องไม่มีงบประมาณที่จะทำคันคอนกรีต รวมถึงการขนย้ายตะกอนดินออกไปทิ้งที่อื่น ทั้งนี้ ที่ประชุมได้แจ้งให้ผู้ถูกร้องเข้าแก้ไขปัญหาการพังทลายของคันดินริมแควหนุมาน ซึ่งผู้ถูกร้องรับจะเข้าไปจัดการแก้ไขปัญหาการพังทลายของคันดินที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนโดยเร็ว (ต่อมาผู้ถูกร้องได้แก้ไขปัญหาดังกล่าวแล้วเสร็จเมื่อวันที่ ๒๓ - ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๖)

๒.๒.๕ ความเห็นพยานผู้เชี่ยวชาญ [REDACTED] อาจารย์คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ให้ความเห็นสรุปได้ว่า

๑) การขุดลอกแล้วเอาตะกอนดินขึ้นไปถมริมตลิ่ง มีผลกระทบต่อระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อม มีผลต่อการพังทลายของริมตลิ่ง ทำให้สมดุลของตะกอนดินสูญเสีย การเอาต้นไม้และหญ้าแฉกไปปลูกคลุมดิน ก็ช่วยได้เพียงระยะเวลาหนึ่ง เมื่อถึงฤดูฝนจะเกิดการพังทลายของดิน การก่อสร้างของผู้ถูกร้องจะทำในรูปแบบเดียวกันตลอด การขุดลอกต้องคำนวณกระแสน้ำ อัตราการไหล แต่ละจุด ดูจากรูปลำน้ำจะทราบว่า มีลักษณะคดเคี้ยว การก่อสร้างโครงสร้างแข็งริมตลิ่งไม่ได้แก้ปัญหา แต่อาจทำให้น้ำไหลแรงมากยิ่งขึ้น การใช้ยางรถยนต์อาจช่วยลดความเร็วของน้ำและลดการกัดเซาะได้ แต่ก็ช่วยลดได้แค่ระดับหนึ่ง ถ้าน้ำไหลแรงก็มีปัญหาต่อการกัดเซาะ

๒) ในต่างประเทศการแก้ไขปัญหาตะกอนดินที่ตื้นเขิน จะใช้ท่อสายยางลงไปสูบตะกอนดิน โดยประเมินก่อนว่าจุดไหนตะกอนทับถมมากที่สุด จะไม่เอารถไปขุดลอก การสูบตะกอนดินจะไม่ส่งผลกระทบต่อความสมดุลของแม่น้ำและระบบนิเวศ การกัดเซาะจะน้อยลง แต่ต้องใช้งบประมาณเป็นจำนวนมาก

๓) อย่างไรก็ตาม หากมีการขุดลอกต่อไป ควรจะสำรวจหน้าตัดลำน้ำแต่ละปี ดูจุดงอกของตะกอน และปฏิบัติตามมาตรฐานประกอบการปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการขุดดินและถมดิน พ.ศ. ๒๕๕๒ ของกรมโยธาธิการและผังเมือง^๒ และหากจำเป็นต้องนำตะกอนดินที่ขุดลอกไปทำเป็นคันดิน ควรนำดินไปตรวจสอบในห้องปฏิบัติการเพื่อให้ทราบอัตราความอิ่มน้ำ ความแห้ง ค่าความถ่วงจำเพาะ นอกจากนี้ อาจต้องใช้ต้นไม้ใหญ่ป้องกันการกัดเซาะ และหากเป็นไปได้ไม่ควรรื้อถอนกอไผ่หรือต้นไม้ใหญ่ แต่ก็จะเป็นการสร้างภาระให้กับผู้ถูกร้อง เนื่องจากต้องเสียเวลาในการเว้นพื้นที่ต่าง ๆ ประกอบกับอาจมีข้อจำกัดตามข้อสัญญาและขอบเขตการดำเนินงาน อีกทั้งอาจก่อปัญหาเรื่องการออกแบบความลาดชันและการבודหน้าดิน

๔) นอกจากนี้ ควรกำหนดให้โครงการที่เกี่ยวกับการขุดลอกแหล่งน้ำ เป็นโครงการที่ต้องจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม^๓ เนื่องจากการขุดลอกแหล่งน้ำส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศเป็นอย่างมาก

/๓. ความเห็น...

^๒ มาตรฐานประกอบการปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการขุดดินและถมดิน พ.ศ. ๒๕๕๒ ของกรมโยธาธิการและผังเมือง

มาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับงานขุดดินและถมดินนี้ จัดทำขึ้นเพื่อกำหนดรายละเอียดในการคำนวณค่าเสถียรภาพความลาดเอียงที่ปลอดภัยในการขุดดินหรือถมดิน การป้องกันการพังทลาย การตรวจวัด การเคลื่อนตัวของดิน และการคำนวณการระบายน้ำ โดยชุดมาตรฐานประกอบด้วย ๔ มาตรฐาน คือ มาตรฐานประกอบการคำนวณหาค่าเสถียรภาพความลาดเอียงที่ปลอดภัยในงานขุดดินและถมดิน มาตรฐานการป้องกันการพังทลายสำหรับงานขุดดินและถมดิน มาตรฐานการตรวจวัดพฤติกรรมความลาดเอียงสำหรับงานขุดดินและถมดิน และมาตรฐานการระบายน้ำสำหรับงานถมดิน

^๓ ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดโครงการ กิจกรรม หรือการดำเนินการ ซึ่งต้องจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดทำรายงานประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๖๑ และที่แก้ไขเพิ่มเติม

๓. ความเห็นคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรณีตามคำร้องมีประเด็นต้องพิจารณาว่า ผู้ถูกร้องได้กระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อผู้ร้อง กรณีไม่จัดรับฟังความคิดเห็นอย่างครบถ้วนรอบด้านในการดำเนินโครงการขุดลอกและบำรุงรักษาร่องน้ำภายในประเทศที่ร่องน้ำแควหนุมาน จังหวัดปราจีนบุรี และกรณีการขุดลอกมีผลกระทบต่อระบบนิเวศ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม วิธีชีวิตของชุมชนและประชาชน หรือไม่ โดยมีข้อพิจารณา ดังนี้

๓.๑ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๔๓ (๒) และ (๓)^๔ รับรองให้บุคคลและชุมชนมีสิทธิจัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งสามารถเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐให้ดำเนินการใดอันจะเป็นประโยชน์หรือดเว้นการดำเนินการใดอันจะกระทบต่อความเป็นอยู่อย่างสงบสุขของประชาชนหรือชุมชน และมาตรา ๕๗ (๒)^๕ กำหนดให้เป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องคุ้มครอง บำรุงรักษา พื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยให้ประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมดำเนินการและได้รับประโยชน์จากการดำเนินการดังกล่าว อีกทั้งมาตรา ๕๘^๖ รับรองให้บุคคลและชุมชนมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผล

/จากหน่วยงาน...

^๔ มาตรา ๔๓ บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิ

ฯลฯ

ฯลฯ

(๒) จัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืนตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

(๓) เข้าชื่อกันเพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐให้ดำเนินการใดอันจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนหรือชุมชน หรือดเว้นการดำเนินการใดอันจะกระทบต่อความเป็นอยู่อย่างสงบสุขของประชาชนหรือชุมชนและได้รับแจ้งผลการพิจารณาโดยรวดเร็ว ทั้งนี้ หน่วยงานของรัฐต้องพิจารณาข้อเสนอแนะนั้นโดยให้ประชาชนที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพิจารณาด้วยตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

^๕ มาตรา ๕๗ รัฐต้อง

ฯลฯ

ฯลฯ

(๒) อนุรักษ์ คุ้มครอง บำรุงรักษา พื้นฟู บริหารจัดการ และใช้หรือจัดให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ ให้เกิดประโยชน์อย่างสมดุลและยั่งยืน โดยต้องให้ประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมดำเนินการและได้รับประโยชน์จากการดำเนินการดังกล่าวด้วยตามที่กฎหมายบัญญัติ

^๖ มาตรา ๕๘

การดำเนินการใดของรัฐหรือที่รัฐจะอนุญาตให้ผู้อื่นดำเนินการ ถ้าการนั้นอาจมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพ อนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดของประชาชนหรือชุมชนหรือสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง รัฐต้องดำเนินการให้มีการศึกษา และประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนหรือชุมชน และจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียและประชาชนและชุมชนที่เกี่ยวข้องก่อน เพื่อนำมาประกอบการพิจารณาดำเนินการหรืออนุญาตตามที่กฎหมายบัญญัติ

บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยงานของรัฐก่อนการดำเนินการหรืออนุญาตตามวรรคหนึ่ง

ในการดำเนินการหรืออนุญาตตามวรรคหนึ่ง รัฐต้องระมัดระวังให้เกิดผลกระทบต่อประชาชน ชุมชน สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพน้อยที่สุด และต้องดำเนินการให้มีการเยียวยาความเดือดร้อนหรือเสียหายให้แก่ประชาชนหรือชุมชนที่ได้รับผลกระทบอย่างเป็นธรรมและโดยไม่ชักช้า

จากหน่วยงานของรัฐก่อนดำเนินการที่อาจมีผลกระทบต่อประชาชนหรือชุมชนหรือสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง รวมทั้งรัฐต้องระมัดระวังให้เกิดผลกระทบต่อประชาชน ชุมชน สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพน้อยที่สุด และต้องดำเนินการให้มีการเยียวยาความเดือดร้อนหรือเสียหายให้แก่ประชาชนหรือชุมชนที่ได้รับผลกระทบอย่างเป็นธรรมและโดยไม่ชักช้า ประกอบกับที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติเมื่อเดือนกรกฎาคม ๒๕๖๕ ได้รับรองให้สิทธิในการดำรงชีวิตในสิ่งแวดล้อมและสภาพแวดล้อมที่สะอาด ดีต่อสุขภาพ และยั่งยืน หรือสิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดี (right to a healthy environment) เป็นสิทธิมนุษยชนสากล^๗

๓.๒ จากการตรวจสอบข้อเท็จจริงพบว่า

๓.๒.๑ โครงการขุดลอกแควหนุมานเป็นการดำเนินงานของผู้ถูกร้องตามหน้าที่และอำนาจที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พระพุทธศักราช ๒๔๕๖ เป็นไปตามความต้องการของเทศบาลตำบลกบินทร์ และสอดคล้องกับรายงานผลการศึกษาโครงการศึกษาออกแบบรายละเอียดในการขุดลอกแม่น้ำสายหลักที่ลุ่มน้ำภาคตะวันออก ๔ ลุ่มน้ำ ที่ลุ่มน้ำปราจีนบุรี บางปะกง โตนเลสาบ ชายฝั่งทะเลตะวันออก ซึ่งระบุว่า หากขุดลอกปรับปรุงลำน้ำให้มีพื้นที่หน้าตัดแควหนุมานเพิ่มมากขึ้น จะสามารถรองรับปริมาณน้ำหลากได้เพิ่มขึ้นและลดความเสี่ยงจากอุทกภัยได้ เนื่องจากแควหนุมานตั้งแต่ช่วงสะพานต้นน้ำบางปะกง (ช่วงเรือนจำอำเภอกบินทร์บุรี) ถึงสะพานสุวรรณศร ระยะทางประมาณ ๗.๗๕๐ กิโลเมตร มีสภาพดินแข็งจากการทับถมของตะกอนดินทราย โครงการนี้ไม่เข้าข่ายที่จะต้องทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตาม โครงการดังกล่าวมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพ อนามัย วิถีชีวิตของชุมชนและประชาชน ซึ่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ. ๒๕๔๘ กำหนดให้ผู้ถูกร้องต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ของโครงการ และปฏิบัติตามระเบียบกรมเจ้าท่าว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการอนุญาตให้ขุดลอกเพื่อดูแลและรักษาสภาพลำน้ำ พ.ศ. ๒๕๕๖

๓.๒.๒ ตั้งแต่ปี ๒๕๖๑ ถึงปี ๒๕๖๒ ผู้ถูกร้องได้ว่าจ้างบริษัทที่ปรึกษา และกำหนดรูปแบบก่อนการขุดลอกและสำรวจแควหนุมาน ประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมเบื้องต้น รวมทั้งได้ประชาสัมพันธ์โครงการ เผยแพร่องค์ความรู้ และจัดประชุมระดมความคิดเห็นจากผู้แทนส่วนราชการ ในจังหวัด ราชการส่วนท้องถิ่น กลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย ผู้นำชุมชน และประชาชน ก่อนดำเนินการรวม ๒ ครั้ง เป็นการรับฟังความคิดเห็นก่อนเริ่มดำเนินโครงการ แต่ยังไม่ได้นำผลการขุดลอก เนื่องจากยังไม่ได้รับการจัดสรรงบประมาณ ต่อมาปี ๒๕๖๖ ผู้ถูกร้องได้ว่าจ้างผู้รับจ้างขุดลอกแควหนุมาน โดยกำหนดปริมาณวัสดุขุดลอกไม่น้อยกว่า ๓๐๐,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร เริ่มปฏิบัติงานตามสัญญาเมื่อวันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๖๖ ระยะเวลาดำเนินการ ๑๘๐ วันนับถัดจากวันลงนามในสัญญา กำหนดแล้วเสร็จ

/บริบูรณ์...

^๗ คณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติได้มีข้อมติที่ ๔๘/๑๓ เมื่อวันที่ ๘ ตุลาคม ๒๕๖๔ รับรองให้สิทธิในการดำรงชีวิตในสิ่งแวดล้อมที่ดีและยั่งยืนเป็นสิทธิมนุษยชน และเมื่อวันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๖๕ สมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติได้ลงมติเห็นชอบและประกาศว่า การเข้าถึงสิ่งแวดล้อมที่สะอาด ดีต่อสุขภาพ และยั่งยืน (clean, healthy and sustainable environment) เป็นสิทธิมนุษยชนสากล

บริบูรณ์ภายในวันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๖ และก่อนการขุดลอกผู้ถูกร้องได้จัดประชุมเพื่อชี้แจงรายละเอียดโครงการ รูปแบบและวิธีการขุดลอก การจัดการกับวัสดุที่ได้จากการขุดลอก พร้อมทั้งรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ ๑ ครั้ง และในระหว่างที่ผู้รับจ้างขุดลอกได้ระยะทางประมาณ ๓.๖๐๐ กิโลเมตร ผู้ถูกร้องได้จัดประชุมประชาสัมพันธ์โครงการและสำรวจความพึงพอใจของประชาชน ๑ ครั้ง และร่วมกับประชาชนในพื้นที่จัดกิจกรรมปลูกหญ้าแฝกบริเวณริมตลิ่งในบริเวณที่ดำเนินงานขุดลอกแล้วเสร็จ ๑ ครั้ง

๓.๒.๓ ระหว่างที่ผู้ถูกร้องขุดลอกแควหนุมานได้ประมาณ ๔ กิโลเมตร ผู้ร้องพบว่า การขุดลอกไม่ได้แก้ปัญหา แต่กลับสร้างปัญหาจากการทำลายสิ่งที่ยึดเกาะตามธรรมชาติ เช่น ต้นไม้ ต้นปรัง ต้นอ้อ และนำตะกอนดินที่ได้จากการขุดลอกมาทำเป็นคันดินทั้งสองฝั่งของแควหนุมาน รวมถึงได้ขยายขนาดลำน้ำของแควหนุมานจากสภาพเดิม ประกอบกับตะกอนดินเป็นดินร่วนปนทราย ทำให้กระแสน้ำไหลแรงและมีปริมาณน้ำมากขึ้น ผู้ร้องได้ขอให้ผู้ถูกร้องระงับการขุดลอกโดยทันทีและจัดให้มีการระดมการรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วนอย่างรอบด้านเพื่อหาข้อยุติ ซึ่งจะเป็นทางออกที่ดีที่สุด แต่ผู้ถูกร้องกลับไม่ระงับการขุดลอกและยังคงขุดลอกจนแล้วเสร็จตามสัญญาจ้าง โดยได้เว้นบางพื้นที่ที่เจ้าของที่ดินไม่ต้องการให้ผู้ถูกร้องโค่นต้นไม้ ทั้งนี้การขุดลอกได้ใช้วิธีการและรูปแบบเดิมที่ผู้ถูกร้องได้ดำเนินการมาแล้ว และริมฝั่งแควหนุมานจำเป็นต้องทำเป็นคันดินไม่สามารถทำคันคอนกรีตได้เนื่องจากไม่มีงบประมาณเพียงพอ

๓.๒.๔ จากการลงพื้นที่ตรวจสอบของพนักงานเจ้าหน้าที่เมื่อต้นเดือนพฤศจิกายน ๒๕๖๖ พบว่า ช่วงฤดูฝนที่ผ่านมา ปริมาณน้ำในแควหนุมานมีมากขึ้นกว่าทุกปีและกระแสน้ำไหลแรง คันดินที่ผู้ถูกร้องทำไว้ในบางพื้นที่พังทลายส่งผลให้แควหนุมานกลับมาตื้นเขินเช่นเดิม ต่อมาปลายเดือนพฤศจิกายน ๒๕๖๖ ผู้ถูกร้องได้แก้ไขการพังทลายของคันดินโดยนำสิ่งกีดขวางทางน้ำออกไม่ให้น้ำเปลี่ยนทิศทางการไหล ลดการกัดเซาะ ส่วนที่ถูกกัดเซาะก็จะเสริมวัสดุบรรเทาการกัดเซาะ ใช้รถขุดกดอัดทำให้วัสดุอัดแน่นเรียบร้อยแล้ว

๓.๓ ประเด็นที่ ๑ กรณีผู้ถูกร้องไม่จัดรับฟังความคิดเห็นอย่างครบถ้วนรอบด้านในการดำเนินโครงการขุดลอกและบำรุงรักษาร่องน้ำภายในประเทศที่ร่องน้ำแควหนุมาน จังหวัดปราจีนบุรี เป็นการกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อผู้ร้องหรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า แม้ผู้ถูกร้องได้จัดรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนและสำรวจความพึงพอใจของโครงการก่อนดำเนินการขุดลอกและระหว่างการขุดลอกแล้ว แต่เป็นเพียงการดำเนินการให้ครบตามขั้นตอนและกระบวนการในการรับฟังความคิดเห็นเท่านั้น เมื่อผู้ร้องพบว่า การขุดลอกอาจส่งผลกระทบและเกิดความเสียหายต่อสภาพริมตลิ่งและสภาพแวดล้อมทางน้ำรวมถึงทรัพย์สินของผู้ร้อง โดยขอให้ผู้ถูกร้องระงับการขุดลอกไว้ก่อนและจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วนอย่างรอบด้านเพื่อหาข้อยุติ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๔๓ (๒) และ (๓) ซึ่งผู้ถูกร้องควรรับฟังและนำข้อคิดเห็นของประชาชนมาพิจารณาหรือหาแนวทางหรือมาตรการป้องกันแก้ไขร่วมกัน แต่ผู้ถูกร้องกลับไม่ดำเนินการใด ๆ และยังคงขุดลอกจนแล้วเสร็จโดยได้เว้นบางพื้นที่ที่เจ้าของที่ดินไม่ต้องการให้ผู้ถูกร้องโค่นต้นไม้ นอกจากนี้ ผู้ถูกร้องทราบปัญหาของการก่อสร้างคันดิน

เป็นอย่างดี แต่กลับไม่มีมาตรการป้องกันการกัดเซาะ การพังทลายของคันดินและความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้นภายหลังจากการขุดลอกเสร็จสิ้น ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๕๗ (๒) และมาตรา ๕๘ กำหนดให้เป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องคุ้มครอง บำรุงรักษา พื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง และบุคคลและชุมชนมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยงานของรัฐก่อนดำเนินการ กรณีนี้จึงรับฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องได้กระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อผู้ร้อง แต่เมื่อผู้ถูกร้องได้ดำเนินการโครงการจนเสร็จสิ้นแล้ว จึงไม่มีเหตุจำเป็นต้องจัดรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนอีกครั้ง อย่างไรก็ตาม เพื่อไม่ให้ผู้ถูกร้องดำเนินการในลักษณะเช่นเดียวกันนี้อีกกับโครงการอื่นของผู้ถูกร้องในพื้นที่แควพญามานหรือลำน้ำอื่น ๆ จึงเห็นควรเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนต่อผู้ถูกร้อง เพื่อดำเนินการต่อไป

๓.๔ ประเด็นที่ ๒ กรณีการขุดลอกแควพญามานมีผลกระทบต่อระบบนิเวศ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงวิถีชีวิตของชุมชนและประชาชน เป็นการกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อชุมชนและประชาชนหรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า การขุดลอกแควพญามานส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงวิถีชีวิตของชุมชนและประชาชน ทำให้กระแสน้ำไหลแรงและมีปริมาณมากขึ้น มีผลต่อการกัดเซาะพังทลายของคันดินริมตลิ่งที่ไม่ได้มาตรฐานและพื้นที่ของประชาชนทำให้เกิดตะกอนแขวนลอย น้ำขุ่น และการทับถมของตะกอนจะทำให้แหล่งน้ำตื้นเขิน การขุดลอกแควพญามานเพื่อแก้ไขปัญหาน้ำท่วมและการจัดการน้ำในฤดูแล้งของผู้ถูกร้องขาดการวิเคราะห์ความสมดุลของระบบนิเวศ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ ทสจ.ปราจีนบุรีซึ่งเป็นหน่วยงานที่ดูแลและรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในจังหวัดปราจีนบุรีได้เสนอแนะว่า การกำหนดมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ควรพิจารณาถึงระดับความลาดชันของตลิ่ง ความโค้งของลำน้ำ ชนิดของดิน พันธุ์พืชปกคลุมดิน และช่วงเวลาการดำเนินโครงการในพื้นที่ด้วย เพื่อรักษาสภาพลำน้ำและส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศเดิมให้น้อยที่สุด

นอกจากนี้ พยานผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่า แควพญามานมีลักษณะคดเคี้ยว การขุดลอกต้องคำนวณกระแสน้ำ อัตราการไหลแต่ละจุด และการที่ผู้ถูกร้องเอาตะกอนดินที่ได้จากการขุดลอกมาทำเป็นคันดิน รวมถึงการโค่นต้นไม้ใหญ่และกอไผ่ที่อยู่ริมตลิ่งออกแล้วปลูกหญ้าแฝกมาคลุมดินแทนนั้น จะช่วยได้เพียงระยะเวลาหนึ่ง เมื่อถึงฤดูฝนจะถูกกระแสน้ำพัดพาหายไปและเกิดการพังทลายของคันดินได้ อีกทั้งการขุดลอกควรปฏิบัติตามมาตรฐานประกอบการปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการขุดดินและถมดิน พ.ศ. ๒๕๕๒ ของกรมโยธาธิการและผังเมืองด้วย ทั้งนี้ ผู้ถูกร้องได้กำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาการขุดลอกว่าต้องไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสภาพตลิ่งและสภาพแวดล้อมทางน้ำตามระเบียบกรมเจ้าท่าว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการอนุญาตให้ขุดลอกเพื่อดูแลและรักษาสภาพลำน้ำ พ.ศ. ๒๕๕๖ ข้อ ๖

เมื่อปรากฏว่า การขุดลอกแควพญามานก่อให้เกิดการกัดเซาะและการพังทลายของคันดิน จึงถือว่าผู้ถูกร้องไม่ปฏิบัติตามระเบียบของผู้ถูกร้องเอง รวมถึงมาตรฐานและหลักวิชาการในการขุดลอกลำน้ำ

ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๕๘ กำหนดให้รัฐต้องระมัดระวังให้เกิดผลกระทบต่อประชาชน ชุมชน สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพน้อยที่สุด และต้องดำเนินการให้มีการเยียวยาความเดือดร้อนหรือเสียหายให้แก่ประชาชนหรือชุมชนที่ได้รับผลกระทบอย่างเป็นธรรมและโดยไม่ชักช้า กรณีนี้จึงรับฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องได้กระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อชุมชนและประชาชน แม้ผู้ถูกร้องจะได้ดำเนินการแก้ไขคันดินริมตลิ่งที่พังทลายแล้วก็ตาม แต่ก็เป็นการแก้ไขเฉพาะบางช่วงในห้วงเวลาหนึ่งเท่านั้น ยังไม่อาจรับประกันได้ว่าปัญหาดังกล่าวจะได้รับการแก้ไขอย่างสิ้นเชิง เห็นควรเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางที่เหมาะสมในการป้องกันหรือแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชน และมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนต่อผู้ถูกร้องและสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อดำเนินการต่อไป

๔. มติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในคราวประชุมด้านการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน ครั้งที่ ๑๒/๒๕๖๗ เมื่อวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๖๗ จึงมีมติว่า

๔.๑ กรณีผู้ถูกร้องไม่จัดรับฟังความคิดเห็นอย่างครบถ้วนรอบด้านในการดำเนินโครงการขุดลอกและบำรุงรักษาร่องน้ำภายในประเทศที่ร่องน้ำแควหนุมาน จังหวัดปราจีนบุรี เป็นการกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อผู้ร้อง

๔.๒ กรณีการขุดลอกแควหนุมานมีผลกระทบต่อระบบนิเวศ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงวิถีชีวิตของชุมชนและประชาชน เป็นการกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อชุมชนและประชาชน

๔.๓ ให้เสนอแนะมาตรการหรือแนวทางที่เหมาะสมในการป้องกันหรือแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชน และมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนต่อผู้ถูกร้องและสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๔๗ (๑) และ (๓) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๖ (๑) และ (๓) ประกอบมาตรา ๓๖ และมาตรา ๔๒ เพื่อดำเนินการ ดังนี้

๔.๓.๑ มาตรการหรือแนวทางที่เหมาะสมในการป้องกันหรือแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชน

ให้ผู้ถูกร้องสำรวจความมั่นคงแข็งแรงของคันดินหรือริมตลิ่งตลอดแนวแควหนุมานที่ได้ขุดลอกแล้วเสร็จ และดำเนินการเพื่อแก้ไขและป้องกันปัญหาการพังทลายของคันดินที่อาจจะเกิดขึ้นอีก และสำรวจความเสียหายต่อทรัพยากรธรรมชาติและทรัพย์สินของประชาชนที่เกิดขึ้นจากการขุดลอกแควหนุมาน รวมทั้งให้แก้ไขและเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น

ทั้งนี้ให้ดำเนินการภายใน ๙๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับรายงานฉบับนี้

๔.๓.๒ มาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

๑) ให้ผู้ถูกร้องกำหนดมาตรฐานหรือหลักเกณฑ์การปฏิบัติในการขุดลอกลำน้ำ โดยคำนึงถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการดำเนินการ เช่น ลักษณะกายภาพของพื้นที่ที่จะดำเนินการ ลักษณะของดิน น้ำตื้นลำน้ำในแต่ละปี ตะกอนดินที่ขุดลอก จุดงอกของตะกอน กระแสน้ำ การกีดขวางริมตลิ่ง ระบบนิเวศ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วิถีชีวิตของชุมชนและประชาชน และผลกระทบในด้านต่าง ๆ อย่างรอบด้าน

๒) ในการดำเนินการโครงการขุดลอกลำน้ำ ให้ผู้ถูกร้องเผยแพร่ข้อมูล ผลการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม เสนอแนวทางและวิธีการที่เหมาะสม มาตรการป้องกันการพังทลายของริมตลิ่ง ขอบเขตการดำเนินงานโครงการเพื่อให้ประชาชน สถาบันการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานราชการ และผู้มีส่วนได้เสีย เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเพื่อหาแนวทางและวิธีการที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน

๓) ให้สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดโครงการ กิจกรรม หรือการดำเนินการ ซึ่งต้องจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ในการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม โดยให้กำหนดประเภทโครงการหรือกิจกรรม ที่เกี่ยวกับการขุดลอกแหล่งน้ำเพิ่มเติมในประกาศดังกล่าวด้วย

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

นางสาวพรประไพ กาญจนรินทร์

นางปรีดา คงแป้น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุชาติ เศรษฐมาลินี

นางสาวศยามล ไกยูรวงศ์

นางสาวปติกาญจน์ สิทธิเดช

นายวสันต์ ภัยหลีกลี้

นางสาวสุภัทรา นาคะผิว

ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

